

การพัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ
ของศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย
จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
The Curriculum Development for Making Products from
Thai Song Dam Woven Fabrie of Khao Yoi District Non-formal
and Informal Education Center, Phetchaburi Province
by using the Participatory Action Research Process.

พรปรีณัน เขมากรณ์¹ อภิชาติ เลนนันท์²
Pornpreenan Khemakorn, Apichat Lenanan

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ 2) พัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน วิทยากรการศึกษาต่อเนื่องด้านอาชีพ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่อง รวมทั้งสิ้น 34 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบด้านความรู้ แบบประเมินทักษะ และแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ ประกอบด้วย 1)ความเป็นมาของผ้าทอไทยทรงดำ 2)การแต่งกายของไทยทรงดำ 3)การทำผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมจากผ้าทอไทยทรงดำ 4)การทำผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยจากผ้าทอไทยทรงดำ 5)การบริหารจัดการอาชีพ 2. การพัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ ประกอบด้วย โครงสร้างของหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล 3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ผู้เรียนมีผลคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่า

Received: 2023-06-13 Revised: 2023-06-28 Accepted: 2023-06-30

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี Master Student in Educational Administration Program, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: kruacc.k@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี Instructor of Master of Education Degree in Educational Administration, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University.

คะแนนสอบก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 44.50 ผู้เรียนมีทักษะการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการทำงานอยู่ในระดับดีมาก ผลการประเมินหลักสูตรพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมเป็นไปตามความต้องการของชุมชน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

คำสำคัญ (Keywords): การพัฒนาหลักสูตร; ผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ; การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the local principal knowledge about making from Thai Song Dam woven fabrics products 2) to develop the curriculum of making from Thai Song Dam woven fabrics products of Khao Yoi District Non-formal and Informal Education Center, Phetchaburi Province by using the participatory action research process 3) to study the results of Thai Song Dam woven fabric products Curriculum usage. The target group are administrator of the educational institution, teachers, expert about the vocational continuing education, community leader, leaders of the occupational group, village sages, learners of the continuing education. The totals are thirty-four persons. The research instruments are the interview, the knowledge's test, the practice skill assessment form and the desirable characteristics assessment form. The statistics used for the data analysis were percentage, mean, standard deviation and the contents analysis. The research's results are found that 1. the local principal knowledge about making Thai Song Dam woven fabric products are the compositions of 1) the history of Thai Song Dam woven fabric 2) the clothing of Thai Song Dam 3) the original products making of Thai Song Dam woven fabric 4) the contemporary products making of Thai Song Dam woven fabric 5) the administration of the vocation 2. the curriculum development from the making of Thai Song Dam woven fabric products is the composition of the 1) background of curriculum 2) principals of curriculum 3) objective 4) curriculum structure 5) learning management plans 6) media and learning resources 7) measurement and evaluation. 3. It was found from the curriculum usage that the learners have the higher score of the post-test than the pre-test by 44.50 percentage. The learners had the practical skill at a very good level and had the preferable characteristics of work at the very good level. The curriculum evaluation results is appropriate and meets the needs of the community can be used in practically.

Keywords: curriculum development, the products from Thai Song Dam woven fabric, participatory action research.

บทนำ (Introduction)

การศึกษามีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ในทุกช่วงอายุ เพราะมนุษย์ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลาซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต การจัดการศึกษาให้ประชาชนสามารถเรียนรู้และปรับตัวกับสถานการณ์ต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรเป็นเส้นทางเพราะเป็นโครงสร้างที่กำหนดกรอบแนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต และยังสามารถกำหนดแนวทางในการประกอบอาชีพ ตามความสนใจและความถนัด (ชนัท ธาตุทอง, 2550) หลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้มีความเหมาะสม ทันต่อสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่ประชาชน โดยมีทางเลือกแห่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย สนองความต้องการของบุคคลและชุมชน ซึ่งการศึกษาในระบบโรงเรียนอาจมีข้อจำกัดเรื่องของอายุประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนได้ จึงพลาดโอกาสทางการศึกษาที่จะหาความรู้ หรือพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพที่จำเป็น การศึกษานอกระบบจึงเป็นการศึกษาทางเลือกให้กับผู้พลาดโอกาสทางการศึกษาโดยอาศัยสถานศึกษาในท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนได้รับการพัฒนา

อำเภอเขาย้อย เป็นพื้นที่ตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่มีเอกลักษณ์การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำมีรูปแบบเฉพาะตัวที่สืบทอดกันมาช้านาน และยังคงดำรงไว้อย่างเคร่งครัดจนถึงปัจจุบัน เครื่องแต่งกายทำมาจากผ้าทอมือซึ่งเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เป็นหัตถกรรมและศิลปะที่เกิดขึ้นจากกรรมวิธีที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านขั้นตอนของการพัฒนามาเป็นเวลานานทั้งด้านการเลือกสรรวัสดุที่จะใช้เป็นเส้นใย การพัฒนาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์เพื่อให้เกิดกระบวนการในการสร้างสรรค์ที่ผสมผสานสอดคล้องกับวิถีชีวิตจนเกิดเป็นผลงานที่มีเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชน (เอี่ยมพร โตภาณุรักษ์กุล, 2558) แต่ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสามารถหาซื้อได้ง่ายขึ้นทำให้หลายครอบครัวละทิ้งการทอผ้าไป ปัจจุบันผ้าทอไทยทรงดำจึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ค่อย ๆ เลือนหายไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม มีกระบวนการที่เป็นวงจร ประกอบด้วย การสังเกต ว่าอะไรเกิดขึ้นเพื่อเตรียมข้อมูลในการสะท้อนคิดโดยการทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น การฟังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีมุมมองต่างกัน ระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นำไปสู่การวางแผน และการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนคิด และกำหนดขอบเขตข้อสรุปเพื่อพิจารณาสิ่งที่จะนำไปปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขอย่างเหมาะสม (อมาวสี อัมพันศิริรัตน์และพิมพ์พิมล วงศ์ไชยา, 2560) กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น เพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมกับสภาพบริบทของ

สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่น เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม เกิดความมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย มีภารกิจในการจัดการศึกษาต่อเนื่องซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป ที่ต้องการพัฒนาตนเองในด้านทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและเพิ่มพูนรายได้ให้กับตนเองตามความต้องการจำเป็นและเหมาะสมกับบริบทของชุมชนที่อาศัยอยู่ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินงาน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง สร้างงานสร้างอาชีพบนพื้นฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนสามารถนำวัสดุในท้องถิ่นมาพัฒนาต่อยอดเพิ่มมูลค่าและรูปแบบให้กับผลิตภัณฑ์ต่อไปในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่นเรื่องการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้หลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำแนกตามลักษณะการให้ข้อมูลมีจำนวน 3 กลุ่ม ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงทั้ง 3 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านความต้องการจำเป็นของชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่มอาชีพ 2 คน กลุ่มแม่บ้าน 4 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ปราชญ์ชาวบ้าน 2 คน รวม 10 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านองค์ความรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน 5 คน
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ ผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่อง จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ จำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ใช้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนรู้ของชุมชน ฉบับที่ 2 ใช้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ท้องถิ่น แบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง มีการตรวจสอบคุณภาพโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.67–1.00 แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ มีการตรวจสอบคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย 3) แบบทดสอบวัดความรู้ มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีการตรวจสอบคุณภาพโดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.67–1.00 และนำไปทดลองใช้ 4) แบบประเมินทักษะการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ การตรวจสอบคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย 5) แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการทำงาน มีการตรวจสอบคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย และ 6) แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรมีการตรวจสอบคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) แบบสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน และผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ท้องถิ่น 2) แบบทดสอบวัดความรู้ 3) แบบประเมินทักษะ 4) แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากคะแนนของผู้เรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร และ 5) แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการสรุปประเด็นต่าง ๆ นำเสนอผลการศึกษาเป็นความเรียงแบบพรรณนาวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบด้านความรู้ แบบประเมินทักษะการทำผลิตภัณฑ์

จากผ้าทอไทยทรงดำ แบบประเพณีคุณลักษณะในการทำงาน ใช้การคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่น เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า

1.1 ความเป็นมาของผ้าทอไทยทรงดำ การทอผ้าไทยทรงดำเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาช้านาน ในอดีตใช้ดอกของต้นฝ้ายที่ชาวไทยทรงดำปลูกขึ้นเองและนำมาตีและปั่นเป็นเส้นด้ายที่จะใช้ทอเป็นผืนผ้าและตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายที่ใช้ในครัวเรือน

1.2 การแต่งกายของไทยทรงดำ ชาวไทยทรงดำนำผ้าทอไทยทรงดำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน นำมาเป็นเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์คือใช้เสื้อผ้าที่มีสีดำ แต่รูปแบบหรือรูปทรงของเสื้อผ้าจะแตกต่างกันไปตามกิจกรรมที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สามารถจำแนกได้เป็น เครื่องแต่งกายของผู้ชาย ได้แก่ เสื้อโหล สวมก้อม (กางเกงขาสั้น) สวมฮิ (กางเกงขายาว) เสื้อฮิชาย ผักแฉว (กระเป๋าสีของใช้) เครื่องแต่งกายของผู้หญิง ได้แก่ เสื้อก้อม ผ้าซิ่นลายแตงโม ผ้าฮ้างนม เสื้อฮิหญิง

1.3 การทำผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมจากผ้าทอไทยทรงดำ การทำผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมจากผ้าทอไทยทรงดำในพื้นที่ตำบลเขาย้อย แบ่งเป็นเครื่องแต่งกายของผู้หญิงและเครื่องแต่งกายของผู้ชาย มีลวดลายที่ที่ความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นแปลกตาเรียกว่าลายดอกหน้าหมอน

1.4 การทำผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยจากผ้าทอไทยทรงดำ ในปัจจุบันในพื้นที่ตำบลเขาย้อย ได้มีการต่อยอดความรู้จากภูมิปัญญาทำผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่มีความเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปเพิ่มขึ้น เช่น การทำพวงกุญแจจากดอกหน้าหมอน การทำกระเป๋ายาม การทำกระเป๋าสีเหลือง การทำกระเป๋าสะพายผู้หญิง เป็นต้น

1.5 การบริหารจัดการในการประกอบอาชีพ เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมงานอาชีพ ตั้งแต่การผลิตจนถึงการจัดจำหน่าย มีการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดที่จะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และทำให้ การขับเคลื่อนการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในชุมชนมีความยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก คือ 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย 4) การส่งเสริมการตลาด

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า

2.1 องค์ประกอบของหลักสูตรมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมาย 4) โครงสร้างเวลาเรียน 5) แผนการจัดการเรียนรู้ 6) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 7) การวัดผลและประเมินผล

2.2 ผลการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ ของศูนย์การศึกษาชนนกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ รายชั่วโมง มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะอาชีพของตนเองตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย โดยมีจำนวน 7 แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง บริบทของตำบลเขาย้อยและความ เป็นมาของผ้าทอไทยทรงดำ ใช้เวลาในการสอน 5 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การทำ ดอกหน้าหมอนไทยทรงดำ ใช้เวลาในการสอน 5 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง การทำเข็ม กลัดดอกหน้าหมอนไทยทรงดำ ใช้เวลาในการสอน 5 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การ ทำกระเป๋าแก้วเยติไทยทรงดำ ใช้เวลาในการสอน 5 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง การทำ กระเป๋าโทรศัพท์ทอเนกประสงค์ไทยทรงดำ ใช้เวลาในการสอน 10 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การทำกระเป๋าขอปิงไทยทรงดำ ใช้เวลาในการสอน 15 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง การบริหารจัดการการประกอบอาชีพ ใช้เวลาในการสอน 5 ชั่วโมง

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์การศึกษา นกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่อง จำนวน 20 คน ในระหว่างวันที่ 23 สิงหาคม - 1 กันยายน 2565 พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในด้านโครงสร้างหลักสูตร แผนการจัดการ เรียนรู้ มีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและเหมาะสมกับผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในตำบลเขา ย้อย โดยมีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียน โดยผู้เรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อน เรียน คิดเป็นร้อยละ 45.25 มีคะแนนสอบหลังเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 89.75 คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ของความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 44.50 ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติการทำผลิตภัณฑ์จากผ้า ทอไทยทรงดำมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก และผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการ ทำงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เมื่อผู้เรียนได้เรียนหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์ จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์การศึกษาชนนกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อยแล้ว ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความรู้เพิ่มขึ้น ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทย ทรงดำ และผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการทำงานอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ

ผลการประเมินหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์การศึกษา นกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี สำหรับผู้เรียนการศึกษา ต่อเนื่อง โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการถอดบทเรียนการ จัดการความรู้ท้องถิ่น เรื่องการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ โดยได้นำแบบประเมินความ เหมาะสมของหลักสูตร ให้ทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมประเมิน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาชนน กระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย กำนันตำบลเขาย้อย วิทยากรการศึกษาต่อเนื่อง ครู กศน.ตำบล จำนวน 2 คน ราษฎรชาวบ้าน จำนวน 2 คน ตัวแทนผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่อง

จำนวน 3 คน โดยภาพรวมผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเพชรบุรี สำหรับผู้เรียนการศึกษาต่อเนื่อง มีความเหมาะสมเป็นไปตามความต้องการของชุมชน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มีการกำหนดเนื้อหาได้เหมาะสมมีความน่าสนใจ ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ จากเรือนลาวจำลองซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เรียนรู้การสาธิตการทำผ้า และการได้ฝึกทำชิ้นงานแบบดั้งเดิมต่อยอดความคิดจากภูมิปัญญามาเป็นผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย ซึ่งเป็นการสืบสานองค์ความรู้ท้องถิ่นและเชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่จะใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน สร้างรายได้สร้างอาชีพให้กับผู้เรียนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การพัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า องค์ความรู้ท้องถิ่นเรื่องการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำผ้าและการนำผ้าทอมาทำเป็นเครื่องแต่งกายและเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่มีความเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นในอดีตเป็นการทำเครื่องแต่งกายและข้าวของเครื่องใช้เพื่อใช้ในครัวเรือนและพิธีกรรมต่าง ๆ เท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีการทำเป็นผลิตภัณฑ์เป็นรูปแบบต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สามารถจำแนกองค์ความรู้ได้ดังนี้ 1) ความเป็นมาของผ้าทอไทยทรงดำ 2) การแต่งกายของไทยทรงดำ 3) การทำผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมจากผ้าทอไทยทรงดำ 4) การทำผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยจากผ้าทอไทยทรงดำ 5) การบริหารจัดการในการประกอบอาชีพ โดยการนำองค์ความรู้ท้องถิ่นที่ได้ศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มาจัดทำเป็นหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องที่มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมและความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตราที่ 7 ที่ระบุว่า การส่งเสริมการสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ดำเนินการเพื่อเป้าหมายให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคม ที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนาและภาคีเครือข่ายเกิดแรงจูงใจและมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา สอดคล้องกับ นิภา เพชรสม (2562) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการผสมผสานขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินการที่สถานศึกษากับบุคลากรในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของชุมชน การกำหนดปัญหาการวิจัย การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการนำข้อค้นพบไปสู่การปฏิบัติจริงในการพัฒนาอาชีพและการยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคมให้ดียิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สามารถพึ่งตนเองได้ ทำให้

ผู้เรียนเกิดความรัก ความภูมิใจ และห่วงแหนท้องถิ่นของตน อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ คชาวุฒิ สมทรง (2563) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มะพร้าวทับสะแกของโรงเรียนวัดหนองหอย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ช่วยทำให้การดำเนินกิจกรรมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีคุณภาพทั้งเนื้อหาและการดำเนินการเพราะเป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยและผู้วิจัยร่วมตลอดจนกลุ่มเป้าหมายเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย ทำให้ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีองค์ประกอบครบถ้วนเหมาะสม มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นและมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องท้องถิ่นของตนเอง สร้างความรัก ความตระหนัก เห็นคุณค่าของพืชเศรษฐกิจในท้องถิ่น รู้จักคุณค่าส่วนต่าง ๆ ของมะพร้าว สามารถ นำองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมีความภาคภูมิใจในการทำผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวทับสะแก

2. ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์และความเหมาะสม ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ เป็นการจัดตั้งทีมวิจัย คัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล ขั้นตอนที่ 2 ขั้นดำเนินการสร้างองค์ความรู้ท้องถิ่นเป็นการศึกษาองค์ความรู้ท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนโดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านนำมาจัดทำองค์ความรู้ท้องถิ่นตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้ท้องถิ่นให้มีความถูกต้อง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการนำองค์ความรู้ท้องถิ่นที่ได้ศึกษาวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาจัดทำเป็นหลักสูตร ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นทดลองใช้หลักสูตร ประเมิน และปรับปรุงหลักสูตร แนวทางการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดและทฤษฎีกระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรของ นิคม ชมภูหลง (2545) หนันท์ ธาตุทอง (2550) กาญจนา บุญส่ง และนิภา เพชรสม (2556) ตลอดจนการศึกษาทฤษฎีและแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ จุฑาทิพย์ ภัทราวาส (2553) อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล (2553) วิโรจน์ สารรัตน์ (2556) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นส่วนช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรที่มาจากสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพราะชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

3. ผลการวิจัยพบว่า การทดลองใช้หลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของท้องถิ่น สามารถจัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัด

การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนให้ความสนใจทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอันเนื่องมาจากขอบข่ายเนื้อหาเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดตัวผู้เรียน มีทักษะในการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำในรูปแบบต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงความรู้จากการทำผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมสู่การทำผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยได้ ทั้งนี้เพราะได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนความต้องการของท้องถิ่น และได้ถอดองค์ความรู้ท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้าน จัดทำองค์ประกอบของหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนว่าโครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลมีความเหมาะสมกับผู้เรียน และได้แก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องของหลักสูตรให้มีคุณภาพและสมบูรณ์ที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ บงกชพร (2555) เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง สารสกัดสมุนไพรและปุยหมักธรรมชาติจากภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลกลัดหลวง อำเภอยาง่าง จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ครูสามารถจัดกิจกรรมตามแผนเป็นอย่างดีนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากหลักสูตรได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมกับท้องถิ่น นักเรียนได้แสดงออกและเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่รอบตัว โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนออกไปสำรวจพืชสมุนไพรในท้องถิ่น ได้ฝึกทดลองทำสารสกัดจากสมุนไพรและปุยหมักธรรมชาติจากภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกทั้งยังสามารถนำมาประกอบอาชีพได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ คนแรงดี (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่อง ผ้าทอไทยทรงดำในบริบทร่วมสมัยของจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจกับการทำกิจกรรม เนื่องจากมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยตรง จึงอยากเรียนรู้เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวสามารถนำความรู้และประสบการณ์ของที่ได้จากการทำกิจกรรมที่เน้นทั้งด้านความรู้และความเข้าใจในการใช้งานของผืนผ้า ความรู้ในด้านที่มาและรูปแบบลวดลาย การฝึกปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานลวดลายผ้าทอไทยทรงดำแบบดั้งเดิม รวมถึงการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานโดยดึงเอกลักษณ์ของลวดลายผ้าทอไทยทรงดำมาปรับประยุกต์เป็นงานในรูปแบบร่วมสมัยสามารถนำความรู้ในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอยาง่าง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัย ทีมวิจัย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ตลอดจนกลุ่มเป้าหมาย เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย ทำให้ได้หลักสูตรที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ท้องถิ่น โครงสร้างหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และมีความเหมาะสมกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมในท้องถิ่น สร้างความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภูมิใจในการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ เรื่อง การทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน สร้างงาน สร้างอาชีพให้กับตนเองได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจและมีทักษะในการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำ จึงควรมีการเปิดสอนการทำผลิตภัณฑ์แบบดั้งเดิมและรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่มีความร่วมสมัยควบคู่กันไป เพื่อเป็นการสืบสานและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนางานอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับตนเองได้

1.2 ควรมีการจัดทำสื่อรวบรวมผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำในรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบร่วมสมัยที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับผู้ที่สนใจและผู้ที่มาท่องเที่ยวได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรในเนื้อหาเรื่องอื่น ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยจะเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืน ให้ชุมชนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่า เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 ควรนำกิจกรรมและวิธีการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กาญจนา บุญส่ง และนิภา เพชรสม. (2556). ชุดฝึกทักษะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- กิตติศักดิ์ คนแรงดี. (2559). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่องผ้าทอไทยทรงดำในบริบทร่วมสมัย ของจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- คราธุติ สมทรง. (2563). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง มะพร้าวทึบสะเกของโรงเรียนวัดหนองหอย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. 10(1) : 1-15
- ฉันท ชาติทอง. (2552). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาส. (2553). คู่มือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นิคม ชมภูหลง. (2545). วิธีการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์
- นิภา เพชรสม. (2562). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. 9(3) : 259-271

- บงกชพร กรุดนาค. (2555). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง สารสกัดสมุนไพรและปุ๋ยหมักธรรมชาติจากภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลกลัดหลวง อำเภอยางาย จังหวัดเพชรบุรี โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2556). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา : แนวคิดและกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ.
- อมารสี อัมพันศิริรัตน์และพิมพ์มล วงศ์ไชยา. (2560). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : ลักษณะสำคัญและการประยุกต์ใช้ในชุมชน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 195-198.
- อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณกุล. (2553). การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม : แนวคิด หลักการ และบทเรียน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด
- เอื้อมพร โตภาณุรักษ์กุล. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอไทยทรงดำ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.